

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 667
Warszawa, 13 grudnia 2011 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Mariusza Kamińskiego.

(-) Adam Abramowicz; (-) Waldemar Andzel; (-) Zbigniew Babalski;
(-) Andrzej Bętkowski; (-) Edward Czesak; (-) Leszek Dobrzyński;

(-) Szymon Giżyński; (-) Kazimierz Gołojuch; (-) Tomasz Górski;
(-) Michał Jach; (-) Henryk Kowalczyk; (-) Maks Kraczkowski;
(-) Leonard Krasulski; (-) Krzysztof Lipiec; (-) Maciej Małecki;
(-) Gabriela Masłowska; (-) Jerzy Materna; (-) Grzegorz Matusiak;
(-) Kazimierz Moskal; (-) Piotr Naimski; (-) Maria Nowak; (-) Marek
Opiola; (-) Jacek Osuch; (-) Stanisław Ożóg; (-) Dariusz Piontkowski;
(-) Marek Polak; (-) Piotr Polak; (-) Krzysztof Popiołek; (-) Piotr Pyzik;
(-) Jarosław Rusiecki; (-) Bogdan Rzońca; (-) Stefan Strzałkowski;
(-) Krzysztof Szczerski; (-) Andrzej Szlachta; (-) Jerzy Szmit; (-) Stanisław
Szwed; (-) Jacek Świat; (-) Robert Telus; (-) Grzegorz Tobiszowski; (-) Jan
Tomaszewski; (-) Jan Warzecha; (-) Witold Waszczykowski; (-) Marcin
Witko; (-) Kazimierz Ziobro; (-) Maria Zuba; (-) Wojciech Zubowski.

Ustawa
z dnia 2011 roku

**o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób
represjonowanych za działalność
na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o
zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w
latach 1956-1983**

Art. 1

W ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8 skreśla się ustępy 1a, 1b, 1c oraz 1d.

2) w art. 8 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia należy zgłosić odpowiednio w sądzie okręgowym lub wojskowym sądzie okręgowym, który wydał postanowienie o stwierdzeniu nieważności orzeczenia.”.

3) w art. 8 dodaje się ust. 6, 7 i 8 w brzmieniu:

„6. W przypadku, gdy po uprawomocnieniu się orzeczenia przyznającego odszkodowanie i zadośćuczynienie ujawnione zostaną okoliczności, o których mowa w ust. 5, zasądzona kwota odszkodowania i zadośćuczynienia podlega zwrotowi.

7. W przypadku osób, o których mowa w ust. 6 i które w dniu wejścia w życie ustawy otrzymują świadczenia przyznane na podstawie ustawy, o której mowa w art. 1, Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu sporządzi i przekaże w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy sądowi, który zasądził odszkodowanie i zadośćuczynienie, stosowne informacje w celu wydania we właściwym trybie orzeczenia o zwrocie zasądzonej kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia.

8. W przypadku osób składających żądanie o odszkodowanie i zadośćuczynienie Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi

Polskiemu” wydaje stosowne informacje, które stanowią podstawę do odmowy bądź przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia.”.

4) w art. 11 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Przepisy art. 8-10 mają odpowiednie zastosowanie również wobec osób, które pozbawiono życia, okaleczono, zraniono lub represjonowano w wyniku szeroko zakrojonej akcji zastraszania Narodu Polskiego w związku z jego dążeniem do uzyskania pełnej suwerenności Państwa Polskiego oraz swobód demokratycznych i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie.”.

Art. 2

1. Sprawy wszczęte na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego rozpatruje się na podstawie przepisów niniejszej ustawy.

2. Osoby, które otrzymały zadośćuczynienie, odszkodowanie na podstawie przepisów nowelizacji z dnia 19 września 2007r. (Dz.U. nr 34, poz. 149 z późn. zm.) mogą złożyć wniosek o ponowne rozpatrzenie ich sprawy na podstawie przepisów niniejszej ustawy.

Art. 3

W ustawie o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983 wprowadza się następujące zmiany:

1) Tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:

„Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989”;

2) Preambuła do ustawy otrzymuje brzmienie:

„W trosce o zachowanie i utrwalenie w pamięci obywateli Rzeczypospolitej Polskiej wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989, które doprowadziły do odzyskania w 1989 r. suwerennego i demokratycznego bytu przez Państwo Polskie, oraz mając na względzie:

– czyny obywateli podejmowane w trakcie zbiorowych, jak i indywidualnych wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989 w obronie wolności, godności człowieka oraz praw obywatela przed komunistycznym ustrojem totalitarnym, –

oddanie należnej sprawiedliwości obywatelom Państwa Polskiego, którzy w walce z komunistycznym ustrojem totalitarnym łamiącym prawa człowieka i obywatela ponieśli śmierć podczas tych wystąpień wskutek działań wojska, milicji i innych organów aparatu bezpieczeństwa, a także biorąc pod uwagę powinność wynagrodzenia rodzinom ofiar wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989 krzywd doznanych w związku ze śmiercią ich bliskich, uchwała się, co następuje:”

3) W art. 1 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Ustawa określa zasady zadośćuczynienia członkom rodzin osób, które na skutek działań wojska, milicji i innych organów aparatu bezpieczeństwa poniosły śmierć w związku z wystąpieniami wolnościowymi na rzecz odzyskania przez Państwo Polskie suwerenności, niepodległości oraz respektowania praw człowieka i obywatela w czerwcu 1956 r. w Poznaniu, w październiku 1957 r. w Warszawie, w grudniu 1970 r. na Wybrzeżu (w Elblągu, Gdańsku, Gdyni i Szczecinie), w czerwcu 1976 r. w Radomiu albo w okresie stanu wojennego trwającego od dnia 13 grudnia 1981 r. do dnia 22 lipca 1983 r., a także w okresie od 22 lipca 1983 do 4 czerwca 1989 r. ”.

Art. 4

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dnia od dnia uchwalenia.

UZASADNIENIE

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 powstał w wyniku monitorowania przez autorów nowelizacji procesu wdrażania ww. ustawy z dnia 17.09.2007 oraz w wyniku dostrzeżenia krzywdzących rozwiązań wobec indywidualnych uczestników wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989 zawartych w ustawie o z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989.

Podstawowym problemem, z jakim zetknęli się autorzy wcześniejszych nowelizacji ustawy *o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego*, były trudne do określenia obciążenia budżetu państwa roszczeniami finansowymi ze strony osób represjonowanych. Trudność ta wynikała z faktu, że nie ma w Polsce jednoznacznych danych, dotyczących liczby obywateli, którzy byli prześladowani w okresie PRL-u za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. W związku z dużą spodziewaną liczbą wniosków w ustawę z dnia 17.09.2007. wpisano mechanizmy zabezpieczające Skarb Państwa przed dużymi obciążeniami finansowymi ze strony osób składających wnioski o unieważnienie orzeczeń i odszkodowanie. Przede wszystkim wprowadzono zapis w art. 8 ust. 1a określający kwotę maksymalnego odszkodowania – 25 tysięcy złotych, a także uregulowania, polegające na rozkładaniu wypłaty odszkodowawczej na kilka etapów: najpierw miały je otrzymywać osoby internowane w stanie wojennym (Art. 8 ust. 2c), później również inni

represjonowani, którzy jednakże wcześniej musieliby wystąpić o unieważnienie orzeczenia, na mocy którego zostali wcześniej skazani.

Po analizie obciążeń budżetu państwa z tytułu funkcjonowania znowelizowanej ustawy „O uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego” należy stwierdzić, że wcześniejsze obawy, dotyczące lawinowego składania wniosków przez osoby represjonowane i wynikające z tego obciążenia finansowe dla państwa okazały się przesadzone. Z informacji uzyskanych od przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że w ciągu pierwszego półrocza obowiązywania noweli z dnia 17.09.2007. sądy orzekły łącznie w skali kraju z tytułu odszkodowań kwotę niewiele przekraczającą 18 milionów złotych.

W tym kontekście Klub Parlamentarny PiS proponuje zniesienie dotychczasowych ograniczeń w zakresie wysokości odszkodowania, skreślona powinna być również zasada, że „osobie, o której mowa w ust 1 przyznane może być odszkodowanie i zadośćuczynienie wyłącznie w oparciu o jeden tytuł, spośród wymienionych w ust 1” (Art. 8 ust. 1d)

Wnioskodawcy proponują również rozszerzenie podmiotowe ustawy o osoby, które pozbawiono życia, okaleczono, zraniono lub represjonowano w wyniku szeroko zakrojonej akcji zastraszania Narodu Polskiego w związku z jego dążeniem do uzyskania pełnej suwerenności Państwa Polskiego oraz swobód demokratycznych i nie zostało prawomocnie wobec nich zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie.

Uregulowanie powyższe pozwoli na to, by do sądu występowały te osoby, które zostały najciężej poszkodowane w wyniku represji, a nie było w stosunku do nich prowadzone w okresie PRL-u postępowanie karne, bądź sprawa o wykroczenie.

Wnioskodawcy proponują również nowy ustęp 6 w art. 8 regulujący zasady zwrotu nienależnie wypłaconego zadośćuczynienia bądź odszkodowania.

Określenie kosztów realizacji projektu w tej części nie jest możliwe, ponieważ o wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia każdorazowo orzeka sąd.

Projekt zakłada również zmianę *ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983*. Zmiany te zakładają objęcie regulacją przedmiotowej ustawy czyny obywateli podejmowane w trakcie zbiorowych, jak i indywidualnych wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989 w obronie wolności, godności człowieka oraz praw obywatela przed komunistycznym ustrojem totalitarnym. Różnica pomiędzy obecnie obowiązującym brzmieniem ustawy sprowadza się do włączenia do ustawy również przypadków indywidualnych wystąpień wolnościowych, dzięki czemu rodziny takich osób jak Ryszard Siwiec, Stanisław Pyjas czy ksiądz Jerzy Popiełuszko będą mogły liczyć na odszkodowania do których uprawnia zmieniana ustawa.

Warto zwrócić uwagę, iż wymienione wyżej osoby, jak i wiele innych, które oddały swoje życie sprzeciwiając się komunistycznemu reżimowi, do chwili obecnej nie otrzymały żadnego zadośćuczynienia od wolnej Polski. Jest to naganne niedopatrzenie i dlatego według projektodawców sytuacja ta wymaga naprawy.

Organem właściwym w sprawie przyznania świadczenia pieniężnego dla rodzin osób, które poniosły śmierć w wyniku indywidualnych wystąpień wolnościowych będzie Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Koszty tej części regulacji są trudne do oszacowania z uwagi na trudność oceny ilości osób, które zgłoszą wnioski o świadczenia pieniężne. Niemniej, prawdopodobnie obciążą one budżet państwa na kwotę około 6 mln zł.

Projekt ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej i rodzi pozytywne skutki społeczno gospodarcze.

Warszawa, 30 grudnia 2011 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna

w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989¹ (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Mariusz Kamiński)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2009 r. Nr 5, poz. 47, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149, ze zmianami). Zmiana polega na zniesieniu zasady, zgodnie z którą odszkodowanie i zadośćuczynienie mogą być przyznane w oparciu tylko o jeden tytuł. Projekt znosi także termin na złożenie żądania odszkodowania lub zadośćuczynienia, wprowadza instytucję zwrotu zasądzonych kwot odszkodowań i zadośćuczynień.

Ponadto projekt zakłada zmianę ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 (Dz. U. Nr 91, poz. 741 oraz Dz. U. z 2011 r. Nr 106, poz. 622). Zmiana polega m.in. na rozszerzeniu zakresu tytułu i preambuły ustawy o indywidualne wystąpienia wolnościowe.

Projekt zawiera przepis przejściowy. Artykuł 4 projektu stanowi, że ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia uchwalenia.

¹ W projekcie jest mowa o zmianie „ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983”, obecnie tytuł ustawy brzmi: „ustawa o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989”.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy
Prawo Unii Europejskiej nie reguluje spraw objętych projektem ustawy.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Projekt ustawy pozostaje poza zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej.

4. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, 30 grudnia 2011 r.

BAS-WAPEiM-444/11

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna

w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 Regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989¹ (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Mariusz Kamiński) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149, ze zmianami). Zmiana polega na zniesieniu zasady, zgodnie z którą odszkodowanie i zadośćuczynienie mogą być przyznane w oparciu tylko o jeden tytuł. Projekt znosi także termin na złożenie żądania odszkodowania lub zadośćuczynienia, wprowadza instytucję zwrotu zasądzonych kwot odszkodowań i zadośćuczynień. Ponadto projekt zakłada zmianę ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 (Dz. U. Nr 91, poz. 741 oraz Dz. U. z 2011 r. Nr 106, poz. 622). Zmiana polega m.in. na rozszerzeniu zakresu tytułu i preambuły ustawy o indywidualne wystąpienia wolnościowe.

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

¹ W projekcie jest mowa o zmianie „ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983”, obecnie tytuł ustawy brzmi: „ustawa o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989”.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

RZECZPOSPOLITA POLSKA

PROKURATOR GENERALNY

PG VII G 025/6/12

Warszawa, dnia 3.02. 2012 r.

PROKURATOR GENERALNY
ul. Piłsudskiego 24
00-937 Warszawa

Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze

Nawiązując do pisma z dnia 11 stycznia 2012 r. nr GMS-WP-173-5/12, przy którym przekazano poselski *projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983*, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Przedłożony do oceny *projekt* stanowi kolejną próbę nowelizacji *ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego* (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą lutową”, która nowelizowana była od czasu jej uchwalenia, aż osiem razy – po raz ostatni w 2009 r.

Autorzy *projektu* proponują w pierwszej kolejności skreślenie w art. 8 ustępów 1a, 1b, 1c oraz 1d, dodanych kolejną ustawą nowelizacyjną z dnia 19 września 2007 r. (Dz. U. Nr 191, poz. 1372), a dotyczących ograniczenia wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia do kwoty 25.000 zł oraz ograniczenia możliwości otrzymania takiego odszkodowania i zadośćuczynienia tylko do jednego z tytułów, określonych w art. 8 ust. 1. Projektodawcy nie dostrzegli jednak, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 1 marca 2011 r. sygn. akt P 21/09 (opublikowanym w Dz. U. Nr 53 poz. 277 z datą obowiązywania od 10 marca 2011 r.) uznał przepisy art. 8 ust. 1a i art.

8 ust. 1d omawianej ustawy za niezgodne z Konstytucją. Przepisy te utraciły moc z dniem 10 marca 2011 r., nie ma zatem potrzeby ich uchylać. Konsekwencją utraty tej mocy – na co wskazał Trybunał w uzasadnieniu wspomnianego wyroku (por. OTK-A z 2011 r., Nr 2, poz. 7) - jest to, że przepisy art. 8 ust. 1b i art. 8 ust. 1c ustawy lutowej nie mają obecnie zastosowania. Z punktu widzenia spójności systemu prawnego byłoby jednak wskazane, aby ustawodawca usunął je z obrotu prawnego, co do chwili obecnej nie nastąpiło.

Nieczytelną jest intencja zmiany proponowanej w art. 8 ust. 2 ustawy lutowej, która ma polegać na skreśleniu obecnego ograniczenia terminu składania wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie (rok od uprawomocnienia się orzeczenia o stwierdzeniu nieważności). Podkreślenia wymaga, że to ograniczenie terminowe nie ma zastosowania do przypadków dochodzenia roszczeń z tytułu internowania (nie jest tu wymagane stwierdzenie nieważności orzeczenia), ani dochodzenia roszczeń z tytułu represji określonych w art. 11 ustawy lutowej (pozbawienie życia lub wolności bez wydania orzeczenia). Natomiast w przypadkach, gdy warunkiem dochodzenia roszczeń majątkowych jest stwierdzenie nieważności orzeczenia, utrzymanie dotychczasowego terminu do dochodzenia tych roszczeń wydaje się w pełni uzasadnione. Należy zauważyć, iż jest to rozwiązanie analogiczne do przewidzianego w art. 555 k.p.k., dotyczącego odszkodowania za niesłuszne skazanie.

Wątpliwości budzi zarówno sama zasada, jak i konstrukcja proponowanej instytucji zobowiązania do zwrotu wypłaconego już odszkodowania i zadośćuczynienia w przypadku ujawnienia się okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 5 (gdy działalność osób wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia bądź które były internowane stanowiła „zaprzeczenie działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego”). Należy mieć na względzie, że proponowany nowy ustęp 6 art. 8 dotyczyć będzie osób, w stosunku do których orzeczenie o przyznaniu odszkodowania i zadośćuczynienia uprawomocniło się już po wejściu w życie projektowanej ustawy. Natomiast w ustępie 7 art. 8 proponuje się dokonanie swoistego przeglądu orzeczeń wydanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy. Tymczasem użyte w przepisie określenie „które w dniu wejścia w życie ustawy otrzymują świadczenia przyznane na podstawie ustawy, o której mowa w ust 1” (czyli ustawy

lutowej) jest niezrozumiałe. Ustawa daje bowiem podstawę do zasądzenia odszkodowań i zadośćuczynień o charakterze jednorazowym, nie zaś „świadczeń”, które można byłoby otrzymywać stale (na przykład w postaci renty). Projektowany przepis może zatem dotyczyć tylko kwot odszkodowań i zadośćuczynień, które wypłacono przed dniem wejścia w życie proponowanej ustawy.

Ponadto proponowany w art. 8 ust. 7 trzymiesięczny termin na sporządzenie i przekazanie przez Instytut Pamięci Narodowej informacji o tych osobach wydaje się zupełnie nierealny. Należy wziąć pod uwagę, że według danych uzyskanych w Wydziale Statystyki Departamentu Organizacji Ministerstwa Sprawiedliwości, w okresie od wejścia w życie ustawy lutowej do końca pierwszego półrocza 2011 r. odszkodowanie i zadośćuczynienie na jej podstawie otrzymało 75.500 osób. Oznacza to, że Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu miałby sporządzić i przekazać miesięcznie ponad 25.000 informacji, a więc ponad 800 dziennie (licząc łącznie z sobotami, niedzielami i świętami), co wydaje się trudne do wykonania.

Z *projektu* nie wynika w jakim trybie sąd, który wydał orzeczenie o odszkodowaniu i zadośćuczynieniu miałby wydać orzeczenie o zwrocie zasądzonej kwoty. Ograniczono się do stwierdzenia, że miałoby to nastąpić „we właściwym trybie”, co niczego nie wyjaśnia, albowiem ani w ustawie lutowej, ani w Kodeksie postępowania karnego nie jest określony tryb dochodzenia zwrotu wypłaconego odszkodowania i zadośćuczynienia. Wątpliwe jest także, czy przepis taki nie zostałby zakwestionowany jako niekonstytucyjny. Sprowadza się on bowiem do możliwości odbierania kwot odszkodowania i zadośćuczynienia, przyznanych w przeszłości prawomocnym wyrokiem sądu Rzeczypospolitej Polskiej, i to z reguły już dawno wydatkowanych przez wnioskodawców, bardzo często działających w dobrej wierze (na przykład osób najbliższych, które nie wiedziały o nawiązaniu przez represjonowanego tajnej współpracy z organami bezpieczeństwa PRL).

Należy także wyrazić wątpliwość co do brzmienia proponowanego ust. 8 art. 8, który w istocie przyznaje Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu prawo do wydawania „stosownych informacji”, które mają stanowić podstawę do odmowy bądź przyznania odszkodowania i

zadośćuczynienia. Aktualnie obowiązujące przepisy pozostawiają swobodną inicjatywę sądowi w zakresie ustalenia istnienia okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 5 ustawy lutowej.

Zastrzeżenia budzi także projektowane, w art. 11 ust. 1a, rozszerzenie prawa do zgłoszenia roszczeń odszkodowawczych na osoby „które pozbawiono życia, okaleczono, zraniono lub represjonowano w wyniku szeroko zakrojonej akcji zastraszania Narodu Polskiego w związku z jego dążeniem do uzyskania pełnej suwerenności Państwa Polskiego oraz swobód demokratycznych i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie”. Proponowana konstrukcja przepisu jest nieostra i daje możliwości dowolnej interpretacji. Nie wiadomo, w jaki sposób miałyby być wykazany związek między represjonowaniem a „akcją zastraszania Narodu Polskiego”. Określenia, takie jak „okaleczono”, czy „zraniono” nie mają nic wspólnego z terminologią stosowaną w prawie karnym. Natomiast określenie „represjonowano” jest niebywale pojemne i może powodować zaliczenie do tej kategorii na przykład osób, które pominięto w awansach zawodowych. Trzeba wyraźnie podkreślić, że proponowane brzmienie art. 11 ust. 1a odrywa kwestię roszczeń majątkowych od tego, co jest istotą ustawy – działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Obecnie osoby, które były represjonowane (ale jedynie w określonych formach) bez wydania orzeczeń mogą otrzymać odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie art. 11 ustawy lutowej.

Za zbędny należy uznać proponowany przepis art. 2 ust. 2 *projektu*, gdyż w aktualnym stanie prawnym, po wskazanym wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r., osoby które otrzymały odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie przepisów dotychczasowych mogą występować z wnioskiem o wznowienie postępowania w oparciu o art. 540 § 2 k.p.k., znajdujący w tej sprawie odpowiednie zastosowanie. Z praktyki wiadomo, że wnioski takie są składane i uwzględniane (por. np. wyrok SN z dnia 26 września 2011 r., II KO 55/11, LEX Nr 960530).

Projekt poselski postuluje także zmianę ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956 – 1989 (Dz. U. Nr 91, poz. 741 z późn. zm.), której tytuł w *projekcie* i

uzasadnieniu kilkakrotnie błędnie zacytowano, wskazując, że dotyczy okresu „1956 – 1983”.

Proponowane zmiany mają dotyczyć objęcia zakresem tej ustawy nie tylko ofiar „zbiorowych” wystąpień wolnościowych, ale także „indywidualnych” wystąpień wolnościowych. *Projekt* czyni to jednak w sposób nieumiejętny, bowiem bliższa analiza treści proponowanego art. 1 ust. 1 prowadzi do wniosku, że takie rozszerzenie dotyczyć ma tylko okresu stanu wojennego i czasu do 4 czerwca 1989 r. Z uwagi na powyższe, przywołane w uzasadnieniu *projektu* przykłady (casus Ryszarda Siwca i Stanisława Pyjasa) są nieuzasadnione – nie miały one bowiem miejsca w czasie zdarzeń wskazanych w art. 1 ust. 1 wspomnianej wyżej ustawy. Dodać przy tym trzeba, że o ile w przypadku ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych ustalenie stanu faktycznego jest w miarę możliwe do weryfikacji, to w odniesieniu do owych „ofiar indywidualnych wystąpień wolnościowych” sprawa jest znacznie bardziej skomplikowana.

Należy ponadto wskazać, że zawarta w uzasadnieniu *projektu* minimalizacja finansowych skutków wprowadzenia jej w życie nie znajduje podstaw merytorycznych. Stwierdzenie, że obawy takie okazały się przesadzone, bo w pierwszym półroczu obowiązywania noweli z dnia 17.09.2007 r. „sądy orzekły łącznie w skali kraju z tytułu odszkodowań kwotę niewiele przekraczającą 18 milionów zł” jest nieścisłe. Według danych Ministerstwa Sprawiedliwości, uzyskanych na potrzeby niniejszego stanowiska, w 2007 r. (a więc po wprowadzeniu ograniczenia) wysokość prawomocnie orzeczonych odszkodowań i zadośćuczynień wyniosła 9,3 mln zł, zaś w 2008 r. – już ponad 26 mln zł. W roku 2009 kwota ta wynosiła ponad 43 mln zł, aby w 2010 r. zmniejszyć się do 22,6 mln zł. W pierwszym półroczu 2011 r. wyniosła ona nieco ponad 6 mln zł. Przez cały okres obowiązywania ustawy lutowej (do końca I półrocza 2011 r.) na jej podstawie prawomocnie zasądzone kwoty odszkodowań i zadośćuczynień wynoszące łącznie ponad 1.200.204.000 zł (jeden miliard dwieście milionów dwieście cztery tysiące złotych). Należy mieć na względzie, że kwoty te zostały wypłacone z budżetu Państwa, dlatego też z dużą ostrożnością należy podejść do ostatniego zdania uzasadnienia, mówiącego o tym, że *projekt* „rodzi pozytywne skutki społeczno-gospodarcze”.

Tytułem uwag końcowych uprzejmie zauważam, iż *projekt* sporządzony został w sposób niezgodny z zasadami techniki legislacyjnej. Oprócz wskazanych już wyżej przykładów przepisów nieprecyzyjnych bądź zbędnych, w szczególności razi użyty w art. 4 zwrot określający termin wejścia w życie projektowanej ustawy - „po upływie 14 dnia od dnia uchwalenia”.

Z poważaniem

Andrzej Szwed

PROKURATORIA GENERALNA SKARBU PAŃSTWA

Główny Urząd Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa

ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 022 392-31-17; fax: (+48) 022 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kancelaria@prokuratoria.gov.pl

KR-51-21/12/WDA
W/3818 /12

Warszawa, dnia 6 lutego 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFY KCS

LEC

Data wpłynięcia 07.02.2012

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 11 stycznia 2012 r., znak: GMS-WP-173-5/12, dotyczące zaopiniowania poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983 (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Mariusz Kamiński), w załączeniu przekazuję opinię Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa do tego projektu.

Z wyrazami szacunku

WICEPREZES
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa

Iwona Gintowt-Juchniewicz
Iwona Gintowt-Juchniewicz

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

Opinia do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983 (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Mariusz Kamiński)

W związku z przekazaniem do zaopiniowania *poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983* (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Mariusz Kamiński), należy podnieść co następuje:

1. W pierwszej kolejności należy wyrazić ogólną wątpliwość dotyczącą zakresu proponowanej regulacji. Obowiązująca aktualnie ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. *o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego* (Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm., określana dalej w treści opinii: „ustawą” lub „ustawą z dnia 23 lutego 1991 r.”), wiąże przyznanie od Skarbu Państwa odszkodowania i zadośćuczynienia za szkody i krzywdy wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji o internowaniu, które ustawodawca uznała nieważne z mocy prawa. Zasadą przyjętą przez ustawodawcę w art. 8 ustawy, było zatem wynagrodzenie osobom represjonowanym szkód i krzywd, które wynikły z wydania i wykonania nieważnych orzeczeń albo decyzji o internowaniu, a więc aktów organów państwowych podejmowanych w sprawach indywidualnych, pod warunkiem uzyskania uprzednio przez poszkodowanego deklaratoryjnego stwierdzenia przez sąd nieważności orzeczenia w trybie przewidzianym w art. 2 - 7 ustawy. Pewną modyfikację powyższej zasady wprowadza art. 11 ustawy, który dopuszcza odpowiednie zastosowanie przepisów o naprawieniu szkód i krzywd (art. 8-10) jeżeli osobę represjonowaną uniewinniono lub postępowanie umorzono, z powodów o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 Kpk, a osoby te były zatrzymane, jak również do osób, które zostały pozbawione życia albo wolności przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe. Podstawowe jednak znaczenie dla obowiązku naprawienia szkody na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. jest jego zwiążanie z formalnym aktem (orzeczeniem, decyzją o

internowaniu w stanie wojennym), którego nieważność deklaratoryjnie potwierdza sąd w odpowiednim postępowaniu. Tymczasem proponowany przez projektodawców zapis art. 11 ust. 1 a rozciąga zastosowanie przepisów o naprawieniu szkód i krzywd do bliżej nieokreślonej kategorii osób, które ucierpiały na skutek obszernego spektrum działań zamkniętych w ramach „szeroko zakrojonej akcji zastraszania Narodu Polskiego”, a polegających na pozbawieniu życia (ta okoliczność została nawiasem mówiąc uwzględniona przez obowiązujący obecnie art. 11 ust. 2 ustawy), okaleczeniu, zranieniu lub ogólnie na represjonowaniu. W tym stanie rzeczy zauważa się, że projekt nowelizacji zrywa z dotychczasową zasadą powiązania obowiązku naprawienia szkód i krzywd ze stwierdzeniem nieważności orzeczenia i obejmuje swoim zakresem obszerny katalog różnych sytuacji faktycznych, które nie były ujęte w ramy żadnego formalnego postępowania i nie pozostają w związku z jakimkolwiek aktem władzy państwowej podlegającym kontroli. Powyższe sprawi, że tytuł ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. będzie rozbieżny z normowaną przez ten akt materią ustawową, która w dotychczasowym zakresie odnosi się do przesłanek uznania za nieważne określonej kategorii orzeczeń, trybu stwierdzania nieważności, a następnie sposobu naprawienia szkód i krzywd wynikłych z ich wydania i wykonania.

2. Proponuje się poddać ponownej ocenie konsekwencje tak znacznego rozszerzenia zakresu ustawy i objęcia obowiązkiem odszkodowawczym także szeregu zdarzeń faktycznych niezwiązanych z przebiegiem żadnego formalnego postępowania i wydanym w jego toku orzeczeniem. W dotychczasowej praktyce stosowania ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. swoistego rodzaju orzeczenie prejudycjalne w postępowaniu odszkodowawczym stanowi orzeczenie sądu stwierdzające nieważność orzeczenia. Orzeczenie to, jak już wyjaśniono ma charakter deklaratoryjny, jednakże w jego ramach właściwy sąd, na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach postępowania zakończonego nieważnym orzeczeniem bada, czy czyn zarzucany lub przypisany określonej osobie był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo czy orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, czy też orzeczenie wydano za opór przeciwko kolektywizacji wsi oraz obowiązkowym dostawom; względnie czy czyn został popełniony w celu uniknięcia w stosunku do siebie lub innej osoby represji za działalność niepodległościową. Sąd rozpoznający żądanie represjonowanego w trybie określonym w art. 2 – 7 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. dysponuje zatem z reguły określonym zbiorem dokumentów (zgodnie z obowiązującym art. 3 ust. 2 ustawy sąd orzeka na podstawie akt

postępowania organu, który wydał orzeczenie) pozwalającym na ocenę, czy powyższe przesłanki określone w art. 1 ustawy zostały wypełnione, a w przypadku zniszczenia akt sprawy, będzie mógł przeprowadzić postępowanie mające na celu odtworzenie zagubionych lub zniszczonych akt (por. przepisy Rozdziału 18 Kpk). W przypadku wejścia w życie proponowanej nowelizacji Sąd rozpoznający żądanie o naprawienie szkody nie będzie miał praktycznej możliwości zbadania, czy określone działanie organów państwowych wskazywane przez poszkodowanego było związane z działalnością, o której mowa w art. 1 nowelizowanej ustawy. Sąd nie będzie bowiem dysponował dokumentami zgromadzonymi w aktach postępowania, w ramach którego wydano nieważne orzeczenie, ale jak należy przypuszczać - zestawem twierdzeń poszkodowanego o zaistnieniu zdarzeń związanych, jak to ujmuje proponowany art. 11 ust 1a przez projekt ustawy – z „szeroko zakrojoną akcją zastraszania Narodu Polskiego”. Problemy dowodowe związane z wykazaniem i przesądzeniem, czy określone działanie organów państwowych mieściło się w ramach akcji zastraszania Narodu Polskiego, wobec braku orzeczenia rozstrzygającego o odpowiedzialności prawno-karnej, czy też po prostu faktu, że żadne postępowanie w przedmiocie wydania takiego orzeczenia nie zostało wszczęte; wydają się dość oczywiste. W szeregu sytuacji faktycznych, co do których zaistnieje konieczność rozstrzygnięcia, czy miały one charakter represji ze strony organów państwowych sądy, poza oświadczeniem samej strony postępowania, względnie dowodów z zeznań świadków zaproponowanych przez poszkodowanego, nie będą dysponowały żadnymi innymi środkami dowodowymi, co może w efekcie skutkować wydawaniem orzeczeń nietrafnych. Podniesienie przez prokuratora, przy udziale którego toczy się postępowanie o naprawienie szkody, skutecznych zarzutów związanych z okolicznościami faktycznymi sprawy, będzie bardzo utrudnione, jeśli nie niemożliwe. Reasumując, rozstrzygając o żądaniu naprawienia szkody lub krzywdy, zgodnie z proponowanym brzmieniem art. 11 ust. 1 a w zw. z art. 8 – 10 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., sądy będą zobowiązane do ustalania określonych okoliczności faktycznych, czy nawet – rekonstruowania faktów historycznych, bez praktycznej możliwości ich weryfikacji. Jednakże, jak podnosi się w orzecznictwie, przedmiotem ustalenia sądu nie może być zaistnienie określonego faktu historycznego i "*przesądzenie*", z mocą autorytetu orzeczenia sądowego, że określony fakt historyczny miał miejsce. Sąd może czynić jedynie ustalenia dotyczące stanu wiedzy historycznej co do określonego faktu. Ma to znaczenie szczególne wówczas, gdy dany fakt pozostaje, w świetle aktualnej wiedzy

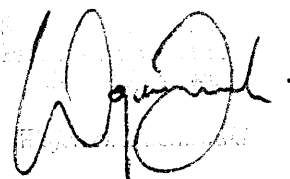
historycznej, sporny (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r., III CKN 473/00, LEX Nr 51881).

Niezależnie od powyższego proponowana regulacja różniuje sytuację prawną osób poszkodowanych, albowiem osoby represjonowane wobec których wydano nieważne orzeczenie o charakterze karnym musiałyby dochodzić odszkodowania dwuetapowo (w postępowaniu o stwierdzenie nieważności orzeczenia i odszkodowawczym), natomiast osoby poszkodowane działaniami organów państwowych, które nie wiązały się z żadnym postępowaniem i wydaniem orzeczenia; mogłyby żądać naprawienia szkody bez uzyskiwania orzeczenia prejudycjalnego.

3. Odnosząc się do proponowanego zapisu art. 1 pkt 1 projektu należy podnieść, że art. 8 ust. 1a i 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. utraciły moc w związku z opublikowaniem w dniu 10 marca 2011 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r., P 21/09 (OTK-A 2011/2/7, Dz.U. z 2011 r., Nr 53, poz. 277), który stwierdził ich niezgodność z Konstytucją. W tym stanie rzeczy użyte w art. 1 ust. 1 projektu ustawy wyrazy „*skreśla się*” należałoby zastąpić wyrazami „*uchyla się*”.
4. W art. 2 ust. 2 projektu odniesiono się do „*przepisów nowelizacji z dnia 19 września 2007 r. (Dz.U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.)*”. Powyższe sformułowanie uniemożliwia ustalenie kręgu osób, które wcześniej otrzymały zadośćuczynienie lub odszkodowanie, bowiem nie wiadomo na podstawie jakich przepisów świadczenia te miałyby zostać przyznane. We wskazanym w przepisie Dzienniku Ustaw (najprawdopodobniej z 2007 r.), w nr 34, nie opublikowano żadnego aktu normatywnego pod pozycją 149. W Dzienniku Ustaw o nr 34, poz. 149 opublikowano ustawę z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jednakże jest to Dziennik Ustaw z 1991 r. W treści art. 2 ust. 2 projektodawcy odwołali się zapewne do nowelizacji ostatnio przywołanej ustawy z dnia 19 września 2007 r., lecz wzmiankowana nowelizacja, a ściślej ustawa z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, została opublikowana w Dzienniku Ustaw z 2007 r., Nr 191, pod poz. 1372. Niezależnie od wyjaśnienia powyższej kwestii, odwołanie się przez projektodawców w treści art. 2 ust. 2 projektu do przepisów nowelizacji z 2007 r. nie wydaje się trafne, albowiem podstawą

uzyskania świadczeń odszkodowawczych były przepisy ustawy znowelizowanej, a nie nowelizującej.

5. W innym aspekcie art. 2 ust. 2 projektu ustawy, proponuje się ponowne rozważenie tej dyspozycji. Zgodnie bowiem z obowiązującym obecnie art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie mają odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, z wyjątkiem art. 555. Powyższe oznacza, iż jakkolwiek wzmiankowane roszczenia mają charakter kompensacyjny, to uznać je należy za instytucję prawa karnego i w związku z tym zasady zasądzenia tego odszkodowania określone w przepisach karnoprocesowych zachowują szereg odrębności w stosunku do zasad obowiązujących w razie jego dochodzenia na podstawie przepisów prawa cywilnego (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 1991 r., V KRN 475/90, OSNKW 10-12/1991, poz. 52*). Przepisom Kpk nie jest znany środek prawny służący wzruszaniu orzeczeń w postaci wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, do którego odwołują się projektodawcy w art. 2 ust. 2. Być może projektodawcom chodziło o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem, choć z istoty omawianej regulacji wynika, że jej przedmiotem ma być raczej wykreowanie uprawnienia poszkodowanego do dochodzenia odszkodowania w oparciu o różne tytuły wymienione w art. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., co nie wiązałoby się z zainicjowaniem żadnego z trybów służących wzruszaniu prawomocnych orzeczeń.

PRZEWODNICZĄCY
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

Nr WOK-020-2/12

Dot. GMS-WP-173-5/12

Warszawa, 15 lutego 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 16. 02. 2012

Pan Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

Konwój Panie Ministrze!

W załączeniu, uprzejmie przesyłam opinię Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 9 lutego 2012 r. w przedmiocie projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydawanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1983.

z powrotem

SSN Antoni Górski

SSN Antoni Górski

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 9 lutego 2012 r.

w przedmiocie projektu ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956 – 1983.

Krajowa Rada Sądownictwa po zapoznaniu się z tekstem przedłożonego jej do zaopiniowania poselskiego projektu ustawy Klubu Parlamentarnego „Prawo i Sprawiedliwość” o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956 – 1983 opiniuje go co do zasady pozytywnie.

Należy jednak podnieść, że proponowana w projekcie instytucja rewindykacji odszkodowania i zadośćuczynienia co do osób określonych w art. 8 ust 5 ustawy lutowej w brzmieniu nadanym jej przez nowelizację ustawą z dnia 19 września 2007 r. nie jest jasna. Wątpliwości budzi zwłaszcza blankietowy zapis treści proponowanych ust 6 – 8 art. 8 ustawy lutowej, gdzie mowa jest tylko o procedowaniu przez Sąd w tym przedmiocie „we właściwym trybie” i w oparciu o „stosowne informacje” przekazane przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisję ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Zdaniem Rady niedopuszczalna jest ogólnikowość tych sformułowań, gdyż narusza to zasady dobrej legislacji.

Biuro Krajowej Rady Sądownictwa
ZA ZGODNOŚĆ Z ORYGINAŁEM

DYREKTOR
Wydziału Organizacyjnego i Kadr
Biura Krajowej Rady Sądownictwa

Marian Szkodziński
Marian Szkodziński

Przewodniczący
Krajowej Rady Sądownictwa
Antoni Górski
SSN Antoni Górski

PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

BSA II – 021 – 17/12

Warszawa, dnia 5 marca 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu06...03...2012..

Pan
Lech CZAPLA
Szef
Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 11 stycznia 2012 r. Nr GMS – WP – 173 – 5/123 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do poselskiego projektu ustawy **o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956 – 1983.**

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski
Stanisław DĄBROWSKI

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW I ANALIZ
Pl. Krasińskich 2/4/6, 00-951 Warszawa

Warszawa, dnia 2 marca 2012 r.

BSA II-021-17/12

Opinia

**w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989
(projekt z 13 grudnia 2011 r.)**

Przedstawiony do zaopiniowania poselski projekt ustawy przynosi kolejną nowelizację ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149) oraz pierwszą merytoryczną nowelizację ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 (Dz. U. Nr 91, poz. 741). Na marginesie należy zauważyć, że w całym projekcie używany jest niewłaściwy tytuł ustawy z dnia 7 maja 2009 r. W projekcie mówi się o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych **w latach 1956-1983**, podczas gdy ustawa traktuje o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych **w latach 1956-1989**.

W odniesieniu do nowelizacji ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego trzeba stwierdzić, co następuje.

Opiniowany projekt dotyczy w istocie tylko nowelizacji z dnia 19 września 2007 r. (Dz. U. Nr 191, poz. 1372) przewidującej znaczne rozszerzenie zakresu stosowania ustawy przez objęcie jej zasięgiem osób represjonowanych również po 31 grudnia 1956 r. do koń-

ca 1989 r., w tym osoby internowane. Jest próbą jej udoskonalenia, choć przynosi także nieznaczące rozszerzenie jej zakresu.

W pełni należy zaaprobować propozycję skreślenia w art. 8 ustępów od 1 a do 1 d.

Jak trafnie to wykazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 1 marca 2011 r., P 21/09 (OTK-A 2011 nr 2, poz. 7) przepis art. 8 ust. 1 a jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 oraz z art. 41 ust. 5 w związku z art. 77 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Stanowisko o niekonstytucyjności art. 8 ust. 1 a w imieniu Sejmu prezentował także Marszałek Sejmu. Zresztą w odniesieniu do ograniczenia wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia do kwoty 25 tysięcy złotych zgłaszano zastrzeżenia już w trakcie uchwalania nowelizacji z 2007 r. Wskazywano jednak, że ograniczenie to jest konieczne ze względu na potrzebę ochrony równowagi budżetowej. Trybunał Konstytucyjny nie kwestionuje co do zasady uwzględniania potrzeby ochrony równowagi budżetowej przy uchwalaniu przepisu nakładającego na Skarb Państwa zobowiązań finansowych. Wskazał jednak, że konieczność zachowania równowagi budżetowej nie może być źródłem sztywnego, kwotowego ograniczenia odpowiedzialności odszkodowawczej państwa, szczególnie gdy w grę wchodzi dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za bezprawne pozbawienie wolności, a więc dobra szczególnie chronionego konstytucyjnie. W rezultacie Trybunał Konstytucyjny skonstatował, że niedopuszczalne jest na poziomie ustawowym ograniczanie prawa do pełnego odszkodowania i zadośćuczynienia przez wyznaczenie sztywno określonej maksymalnej kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia. To sąd powinien wyznaczać wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia uwzględniając realia konkretnej sprawy. Efektem takiego rozstrzygnięcia jest utrata mocy przepisu art. 8 ust. 1 a z dniem 10 marca 2011 r. (Dz. U. Nr 53, poz. 277).

Utrata mocy tego przepisu (również jego skreślenie) sprawia, że przepisy art. 8 ust. 1 b oraz art. 8 ust. 1 c, odwołujące się do przepisu art. 8 ust. 1 a, tracą rację bytu.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził również w powołanym wyżej wyroku, że przepis art. 8 ust. 1 d, pozwalający na przyznanie odszkodowania i zadośćuczynienia wyłącznie w oparciu o jeden tytuł, jest niezgodny z art. 41 ust. 5 Konstytucji RP. Takie stanowisko prezentował również Marszałek Sejmu. Pogląd ten w pełni zasługuje na aprobatę. Niedopuszczalne bowiem jest zamykanie drogi sądowej dla dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za bezprawne pozbawienie wolności. Każde bezprawne pozbawienie wolności dotyczące różnego zdarzenia otwiera możliwość prowadzenia autonomicznych spraw sądowych. Konsekwencją niekonstytucyjności przepisu art. 8 ust. 1 d powinno być jego skreślenie.

Na aprobatę zasługuje propozycja zawarta w art. 2 ust. 2 projektu. Skreślenie przepisów art. 8 ust. 1 a i 1 d otwiera możliwość złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy przede wszystkim wówczas, gdy u osób represjonowanych wystąpił więcej niż jeden tytuł uprawniający do żądania odszkodowania i zadośćuczynienia, ale także wtedy, gdy istniały podstawy do zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w wysokości przekraczającej sztywno określoną kwotę w art. 8 ust. 1 a.

Zaakceptować należy także propozycję zawartą w dodanych ust. 6, 7 i 8 do art. 8. Słuszne bowiem jest, aby podlegała zwrotowi zasądzona kwota odszkodowania i zadośćuczynienia w sytuacji ujawnienia okoliczności świadczących o tym, że bezpodstawnie przyznano odszkodowanie osobie, której zachowanie, jak się okazało, było zaprzeczeniem działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Natomiast zastrzeżenia trzeba zgłosić do propozycji zmiany art. 8 ust. 2. Nieprawidłowa i niczym nieuzasadniona jest rezygnacja z terminu rocznego ograniczającego możliwość zgłoszenia żądania odszkodowania i zadośćuczynienia.

Pewne zastrzeżenia budzi także propozycja zawarta w dodanym ust. 1 a do art. 11. Zastrzeżenia te dotyczą w szczególności wskazania jako jednej z podstaw przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia tak nieostrego pojęcia jak „represjonowanie”.

W pełni należy zaaprobować zawartą w opiniowanym projekcie nowelizację ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989. Rozszerzenie zakresu nowelizowanej ustawy o przypadki ofiar śmiertelnych **indywidualnych** wystąpień wolnościowych w obronie wolności, godności człowieka oraz praw obywatela przed komunistycznym ustrojem totalitarnym jest całkowicie uzasadnione.